

1. Тарасович Л.В. Кооперація як інструмент економічного зростання сільських територій та економіки в умовах децентралізації / Л.В. Тарасович // Глобальні та національні проблеми економіки. – МНУ ім. Сухомлинського. – 2017. – Вип. 6. – С. 239- 244.
2. Величко А.Є. Формування обслуговуючих кооперативів. Дієвий шлях сталого розвитку сільських тери(торій [Електронний ресурс] / А.Є. Величко // Вісник ДДАУ. – 2013. – № 2. – С. 201-204. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/vddau_2013_2_50
3. Зіновчук В. В. Організаційно(правові засади становлення сільськогосподарської кооперації в Україні / В.В. Зіновчук // Вісник БУМіБ. – 2014. – № 3 (27), Т.2 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.znau.edu.ua/visnik/2014_1_2/index.htm
4. Сільськогосподарська обслуговуюча кооперація: навч. посіб. / Уклад. О. Рудік; консульт. В. Бондарчук, М. Грищенко. – К.: К.І.С., 2013. – 190 с.
5. Орлатий М.К. Розвиток сільських територій України / М.К. Орлатий, Ю.О. Лупенко, О.М. Могильний // Збірник наукових праць Національної академії державного управління при Президентіві України. – К.: Вид-во НАДУ. – № 1. – 2006. – С. 214-224.6. Prylipko S. Efficiency of small farms functioning in Ukraine. / S. Prylipko, N. Shevchenko, O. Hryshchenko // Economic Annals-XXI: Volume 158, Issue 3-4(2), pp. 17-21.
7. Офіційний сайт Державної служби статистики України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua>
8. Офіційний сайт Міністерства аграрної політики України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://minagro.gov.ua/>
9. Щодо першочергових напрямів підтримки розвитку сільськогосподарської кооперації в Україні [Електронний ресурс]: Аналітична записка Національного Інституту стратегічних досліджень при Президентіві України. – Режим доступу: <http://www.niss.gov.ua/articles/817/>

Цимбал Анастасія Валеріївна

здобувач вищої освіти

Дніпропетровського державного

університету внутрішніх справ

Науковий керівник: Поліщук Марина Геннадіївна

к.ю.н. доцент кафедри цивільно-правових дисциплін

Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ

ФЕНОМЕН ОКРЕМОГО ПРОВАДЖЕННЯ В ЦИВІЛЬНОМУ СУДОЧИНСТВІ

Історично склалося так, що питання встановлення юридичних фактів здебільшого розглядаються в межах цивільного процесуального права. У зв'язку із цим і юридичний інструментарій для проведення зазначених дій нібито вважається суто процесуальним. Водночас треба відмітити, що предметом встановлення, як правило, є юридичні факти, які мають місце в конкретних матеріальних, а не процесуальних правовідносинах, що говорить про їх матеріально-правову природу, а тому й формує інтерес представників матеріально-правового напрямку в цивілістиці до їх дослідження.

Питання доказування та встановлення юридичних фактів у цивільних правовідносинах досліджували такі вітчизняні та зарубіжні вчені, як Є.В. Васьковський, В.В. Комаров, Т.В. Руда, Д.М. Сібільов, А.М. Твердохліб, С.А. Шейфер та ін. Водночас, будучи фундаментальною категорією, юридичні факти на сьогодні є малодослідженими. Деякі питання зазначеної сфери не знайшли належного висвітлення на сторінках юридичної літератури й окремих наукових досліджень. До таких питань, зокрема, відносяться особливі властивості окремих юридичних фактів (правовстановлююча, правозмінююча та правоприпиняюча), механізм настання наслідків юридичних фактів, а також порядок встановлення юридичних фактів та їх наслідків.

На нашу думку, саме цим обумовлюється актуальність та науковий інтерес до дослідження питання встановлення правоприпиняючих юридичних фактів процесуальними засобами.

Згідно ч.1 ст. 293 ЦПК України, окреме провадження визначається як самостійний вид непозовного цивільного судочинства [4,с.22-24]. Зазначимо, що таке визначення окремого провадження є не повним. Таким чином, законодавець, формулюючи сутність окремого провадження, виходить не від найширшого поняття – усього цивільного процесу, а від вузького – позовного.

Але позовне, своєю чергою, є теж видом провадження, тому, даючи поняття «окремому провадженню», треба виходити з цивільного процесу загалом.

Погоджуємося з думкою вченого-процесуаліста М.М. Ясинка, який вважає, що «кожна справа окремого провадження, являючи собою процесуальну форму, за своєю суттю не відрізняється від суті процесуальної форми позовного провадження, оскільки вони створюються на основі організаційних дій суду відповідно до процесуальних норм» [5, с. 162]. Отже, згідно трактувань ученого, процесуальна форма виникає на основі організаційних дій суду, розвивається на ґрунті процесуальних правовідносин відповідно до процесуальних норм права, формується на основі локальних процесуальних форм, які своїми зовнішніми сторонами утворюють сегментарно стійку систему зовнішньої процесуальної форми судового процесу.

Що стосується специфіки цього виду провадження, то окреме провадження відрізняється від інших видів провадження за своїм предметом і завданнями суду, а також особливостями процесуального порядку розгляду справ [3, с. 97].

Так, найважливішою особливістю справ окремого провадження є відсутність у них спору про право. Однак відсутність спору ще не означає абсолютної безспірності справи. Сама необхідність установлення факту, який через це не є очевидним, підтверджує можливість існування спору про факт. Крім того, сама особа, відповідно до якої розглядається справа, може оспорити подану в суд заяву.

Можна сказати, що в справах окремого провадження спору немає взагалі або він існує між конкретною особою і всіма іншими суб'єктами цивільних правовідносин, які не визнають факт, для визнання якого ця особа звернулася до суду.

Відсутність правового спору, а відповідно, і сторін в окремому провадженні унеможлиблює пред'явлення зустрічного позову, заміну сторони, укладення мирової угоди, звернення до третейського суду тощо. Засобом порушення справи в суді є не позов, а заява, зміст якої не передбачено окремо в ЦПК, тому визначається за аналогією зі ст. 175 ЦПК [4], яка регулює зміст і форму позовної заяви.

Спеціальні вимоги до таких заяв сформульовані в нормах, які регулюють процесуальний порядок вирішення справ окремого провадження. Внаслідок того, що немає позову, відсутні й інститути, пов'язані з ним: відмова від позову,

але можлива відмова від заяви, а в деяких випадках заміна її предмета чи підстави (справа про обмеження фізичної особи у дієздатності; визнання позову зову, збільшення і зменшення розміру позовних вимог, виходу за межі заявлених вимог.

Згідно ч. 2 ст. 294 ЦПК, суд уживає заходів щодо всебічного, повного й об'єктивного з'ясування обставин справи, тому він може за власною ініціативою витребувати необхідні докази [4], що теж відрізняє окреме провадження від інших видів провадження. При ухваленні судом рішення судові витрати не відшкодовуються (ч. 7 ст. 294 ЦПК) [4]. Рішення суду у справах окремого провадження не підлягають примусовому виконанню, але мають загальнообов'язковий характер (ст. 18 ЦПК) [4].

Крім того, необхідно відмітити один із принципів цивільного судочинства – змагальності і з'ясувати, чи проявляється цей принцип під час вирішення справ окремого провадження. Отже, законодавець у ч. 3 ст. 294 ЦПК вказує, що положення щодо змагальності та меж судового розгляду у справах окремого провадження не застосовується [4]. На нашу думку, принцип змагальності все ж діє при вирішенні справ окремого провадження, але насамперед, реалізується у правах заявника. Так, заявник має право подавати докази, брати участь в їх дослідженні, доводити суду свої вимоги тощо.

Треба відмітити й такий факт, що цей принцип реалізується не у всіх справах окремого провадження.

Найчастіше він проявляється у справах про визнання фізичної особи обмежено дієздатною та недієздатною, надання неповнолітній особі повної цивільної дієздатності.

Аналіз процесуальної регламентації розгляду та вирішення справ окремого провадження дає змогу зробити висновок, що принцип змагальності, незважаючи на положення ЦПК України, відповідно до якої справи окремого провадження розглядаються судом із додержанням загальних правил, встановлених ЦПК України, за винятком положень щодо змагальності та меж судового розгляду. Такий висновок витікає з того факту, що заявники та інші заінтересовані особи не позбавлені змоги надавати докази в обґрунтування своєї позиції.

Однак, як стверджує В.Ю. Мамницький, «дія принципу змагальності суттєво обмежена, що відкриває простір суду по збору доказового матеріалу. Очевидним є той факт, що законодавче обмеження дії положень щодо змагальності при розгляд справ окремого провадження автоматично перебудовує змагальну модель цивільного судочинства на модель слідчу, при цьому все ж таки наявність змагальних засад не виключається» [1, с. 132].

Принцип диспозитивності також діє не в повному обсязі, оскільки в окремому провадженні не застосовуються такі характерні для позовного провадження інституты як мирова угода, визнання позову, відмова від позову, забезпечення позову.

Разом із тим інакше реалізується і принцип одноособовості і колегіальності розгляду справ – усі справи окремого провадження розглядаються суддею

одноособово, за винятком справ, перелічених в пунктах 1, 3, 4, 9, 10 ч. 1 ст. 293 ЦПК [4], які розглядаються у складі одного судді і двох народних присяжних.

Також є винятки із принципу неможливості перегляду рішення судом, який його ухвалив. Адже у справах про обмеження цивільної дієздатності фізичної особи, визнання фізичної особи недієздатною, визнання фізичної особи безвісно відсутньою чи померлою, в разі видужання чи появи особи, суд, який ухвалив рішення, може його скасувати й ухвалити нове, не передаючи справи до апеляційної інстанції.

Специфічний порядок вирішення справ окремого провадження включає в себе ті самі стадії, що і справи позовного провадження, проте вони наділяються деякими особливостями щодо їх проведення. Проте вважаємо, що судові дебати не можна ототожнювати лише зі змаганням сторін, адже це та частина судового засідання, метою якої є встановлення остаточних вимог заявника та думок зацікавлених осіб щодо встановлюваного факту. Тому ця частина судового засідання обов'язково має бути проведена в процесі розгляду та вирішення справи.

Ч. 2 ст. 294 ЦПК передбачає, що, на відміну від позовного провадження, суд може за власною ініціативою витребувати необхідні докази [4]. Це положення є підставою для збирання доказів та посилює роль суду при розгляді справ окремого провадження. На відміну від позовного провадження, в окремому провадженні суд досить активний у доказовій діяльності.

Отже, підсумовуючи вищенаведене, можна зробити висновок, що окреме провадження залишається феноменом у структурі цивільного судочинства. Очевидно, що дуалізм окремого і позовного проваджень дедалі меншою мірою відбиває єдність цивільної процесуальної форми. Справи окремого провадження мають різну сутність та специфічну матеріально-правову природу, яка визначається певними особливостями об'єктів та способів судового захисту. Таким справам притаманні особливості суб'єктного складу учасників, предмета судової діяльності та процесуального порядку розгляду і вирішення справ. Об'єктами судового захисту в окремому провадженні, як зазначалося, є як законні інтереси, так і неоспорювані суб'єктивні права фізичних, юридичних осіб або держави. Способами ж захисту прав та інтересів в окремому провадженні є підтвердження юридичних фактів, встановлення правового положення фізичної особи, або підтвердження наявності чи відсутності неоспорюваних прав.

Також, як стверджують науковці, в окремому провадженні суд виконує не властиву для нього функцію – встановлює юридичні факти без вирішення спору про право [2, с. 217]. На наш погляд, зазначена обставина впливає на функції суду в окремому провадженні, які доповнюються його можливістю витребувати докази за власною ініціативою.

Бібліографічні посилання:

1. Мамницький В.Ю. Принцип змагальності і моделі цивільного судочинства в контексті судово-правової реформи / В.Ю. Мамницький // Форум Права. – 2017. №4. – С. 130-140.
2. Проблемы науки гражданского процессуального права / В.В. Комаров, В.А. Бигун, В.В. Баранкова та ін.; под ред. проф. В.В. Комарова. Х.: Право, 2012. – 440 с.

3. Удальцова И.В. Проблема судебного признания гражданина ограниченно дееспособным или недееспособным: учеб. пособие / И.В. Удальцов. – Харьков: Нац. юрид. акад. Украины, 2000. – 198 с.
4. Цивільний процесуальний кодекс України від 18.03.2004 № 1618-IV // (Відомості Верховної Ради України (ВВР), 2004, № 40-41, 42, ст.492) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/1618-15>
5. Ясинок М.М. Процесуальна форма цивільного судочинства, її природа та складові елементи / М.М. Ясинок // Бюлетень Міністерства юстиції України. – 2010. – № 4-5. – С. 162-164.

Шевцова Поліна Володимирівна

здобувач вищої освіти

Дніпропетровського державного

університету внутрішніх справ

Науковий керівник: Косяченко Ксенія Едуардівна

к.ю.н., доцент кафедри цивільно-правових дисциплін

Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ

ПРОБЛЕМНІ АСПЕКТИ ЗАХИСТУ ЦИВІЛЬНИХ ПРАВ ТА ІНТЕРЕСІВ

Захист цивільних прав та інтересів особи постає фундаментальним конституційним положенням, важливість якого не підлягає сумнівам. Можливість здійснювати та нести цивільні права та обов'язки напряму пов'язана з фактом існування способів захисту поданих прав та інтересів з подальшою процедурою їхньої реалізації та застосування. Потенційна та реальна можливість реалізації цивільного права полягає у здійсненні правомірностей, які є фундаментом правовідношень. Захист цивільних прав та інтересів є актуальним та важливим питанням для правового поля будь-якої країни, що підтримує демократичні цінності. Умови сучасності наполягають на поглибленому вивченні та подальшій реалізації цивільних прав та інтересів громадян України.

Історія вивчення правової науки багата на питання дискусійного характеру. Вивчення суспільних відносин між рівноправними суб'єктами права формує цивільне право як відносно самостійну галузь права. Фундаментальні цивільні відносини виникають на засадах рівності, вільності та самостійності. Захист цивільних прав та інтересів наполягає на дієвому попередженні та припиненні порушення прав суб'єктів права, відновленні вже порушених прав на засадах правомірної поведінки.

Стаття 3 ЦК України встановлює загальні засади цивільного законодавства, зокрема, судовий захист цивільного прав та інтересу. Відповідно до ч. 1 ст. 15 ЦК України кожна особа має право на захист свого цивільного права у разі його порушення, невизнання або оспорювання [1].

Під порушенням цивільного права слід розуміти наслідок протиправної поведінки контрагента (правопорушника), діями якого завдано шкоду суб'єктивним правам та інтересам правомочної сторони. Таке порушення може виявлятися в наступному: неповага до гідності та честі фізичної особи (ст. 297 ЦК України), невиконання або виконання з порушенням умов, визначених змістом зобов'язання (ст. 610), продаж товару неналежної кількості, якості та асортименту (ст. 670, 672, 678) тощо. Невизнання належних особі цивільних прав та інтересів полягає як в активних, так і в пасивних діях контрагента, які спрямовані на повне або часткове заперечення суб'єктивних прав. Вказані дії